

Türk Özel Sektörünün Avrupa Birliđi'ne İntibakı: Yeni Yaklaşımlar

Güven Sak

5 Aralık 2005, İstanbul

... Bir kuşun kendi cinsinden olmayan bir kuşla uçmasının sebebi ...

“İki kişi bağdaştı mı, hiç şüphe yok ki, aralarında birleştikleri bir şey vardır.”

“.. bir kargayla bir leyleğin beraber uçtuğunu, beraber yemlendiğini gördüm. Şaşırdım kaldım; derken aralarındaki birlik nedir, onu bulayım diye hallerine dikkat ettim.

Şaşkın bir halde yaklaştım.

Baktım, gördüm ki ikisi de topaldı.”

Mevlana, Mesnevi, Cilt II. (Gölpınarlı)

Şaşırmayın, hazırlanın

- Türkiye artık farklı
- Yeni dönem, yeni yaklaşımlar gerektirmekte
- Lobi birlikte yapılır: “Dil ağrıyan dişe gider”
- Dertleri aynı olanların hangi ülkeden oldukları ikincil
- Piyasaların entegrasyonu güçlü bir yapıştırıcı

Çerçeve

- Önümüzdeki Müzakere Süreci
- Türk Özel Sektörünün Durumu
- Müzakere Sürecinin Maliyetlere Etkisi
- Maliyetlere intibak için yapılması gerekenler

Kısaca Müzakere Süreci

- AB ile “katılım müzakereleri süreci” aslında müzakere edilen bir süreç değil
- Türkiye AB müktesebatını; yürürlükteki hukuk sistemi ve kurallar bütününe kabul etmek ve uygulamak zorunda

ancak...

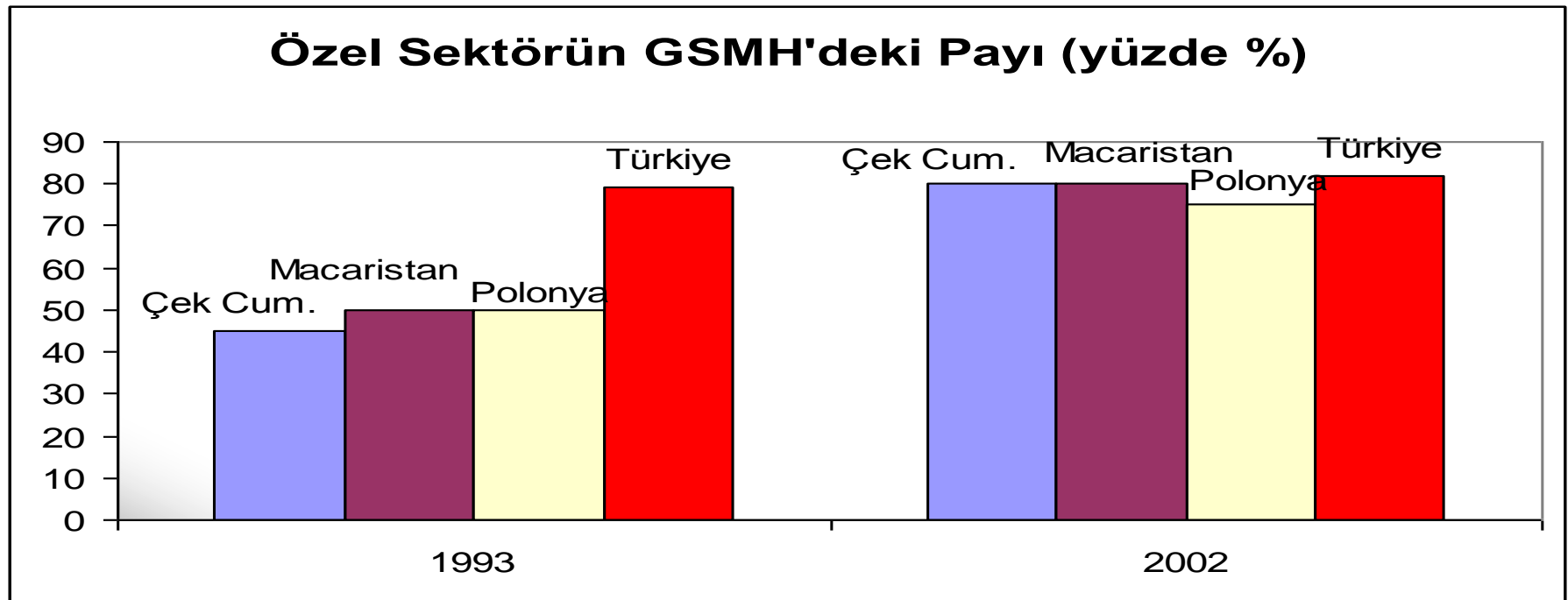
- Bu kuralların bütününe uyum sağlanması için intibak süreci gerek
- İntibak süreci haklı gerekçelerle ertelenebilir
- Haklı gerekçeler: etki analizi raporları

Türk Özel Sektörü Yeni AB Üyelerindeki Özel Sektörden Farklıdır

- Güçlü özel sektör yapısı, tabana yayılmış KOBİ'ler
- Kural hakimiyetinin olmadığı bir dönemde gelişen faaliyetler
- Düşük seviyedeki modernizasyon
- Yüksek boyutlarda kayıtdışıılık

Özel sektörün ağırlığı: Genç AB ve TR

- Doğu Avrupa'nın tersine Türkiye'de özel sektör geleneği vardır.
- Müzakere sürecine başladıklarında özel sektörün ağırlığı daha azdı.

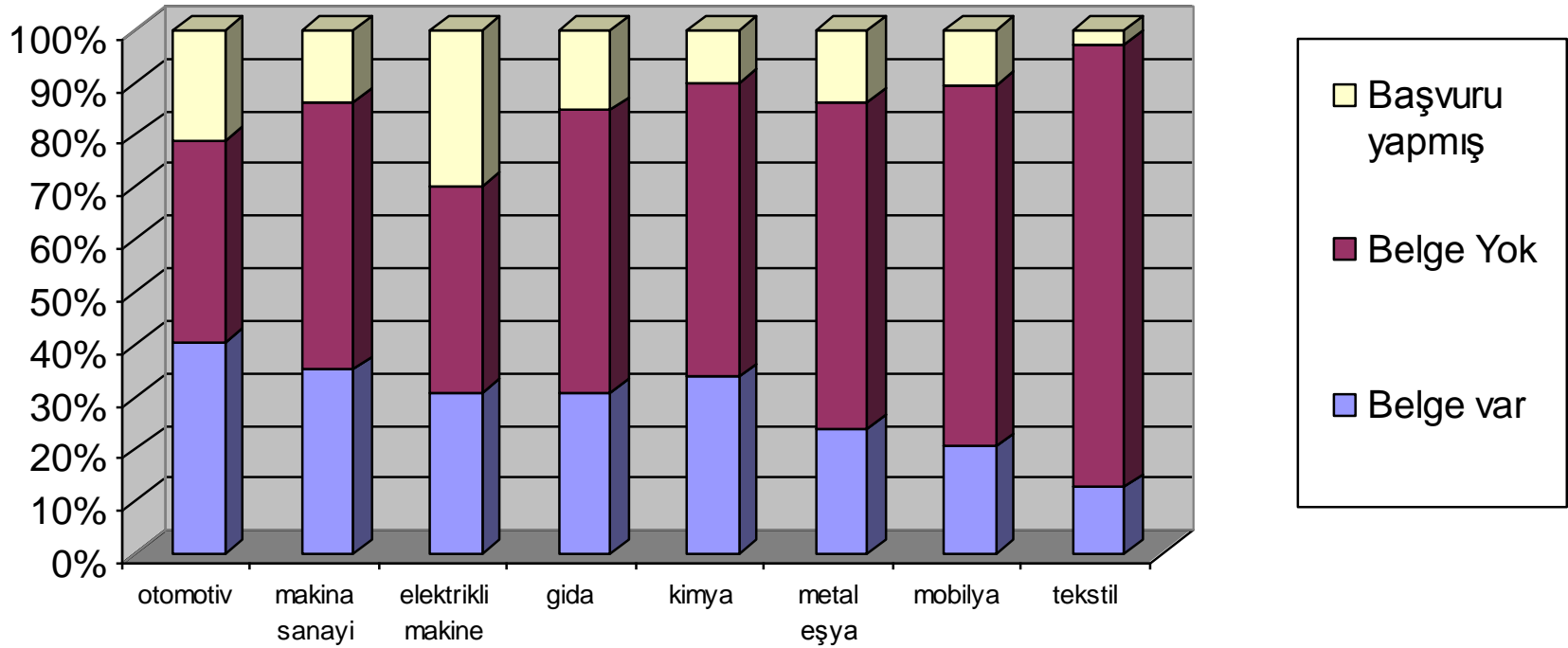
Tabana yayılmış özel sektör: AB ve TR

- Onlar sürece başlarken küçük işletmeleri daha azdı.
- Ama Türkiye'de her nedense değişmeyen bir yapı var.
- Süreç tabanı güçlendiriyor.

İstihdamın Şirket büyüklüğüne göre dağılımı (%)	1989			2001		
	0-100	100-500	500 +	0-100	100-500	500 +
Almanya	14	24	62	29	26	44
Fransa	23	25	53	38	25	37
İtalya	32	27	40	59	21	20
Çek Cum.	0	3	97	33	31	36
Macar	5	16	79	36	30	34
Polonya	1	18	80	42	31	27
Türkiye	27	34	39	36	28	36

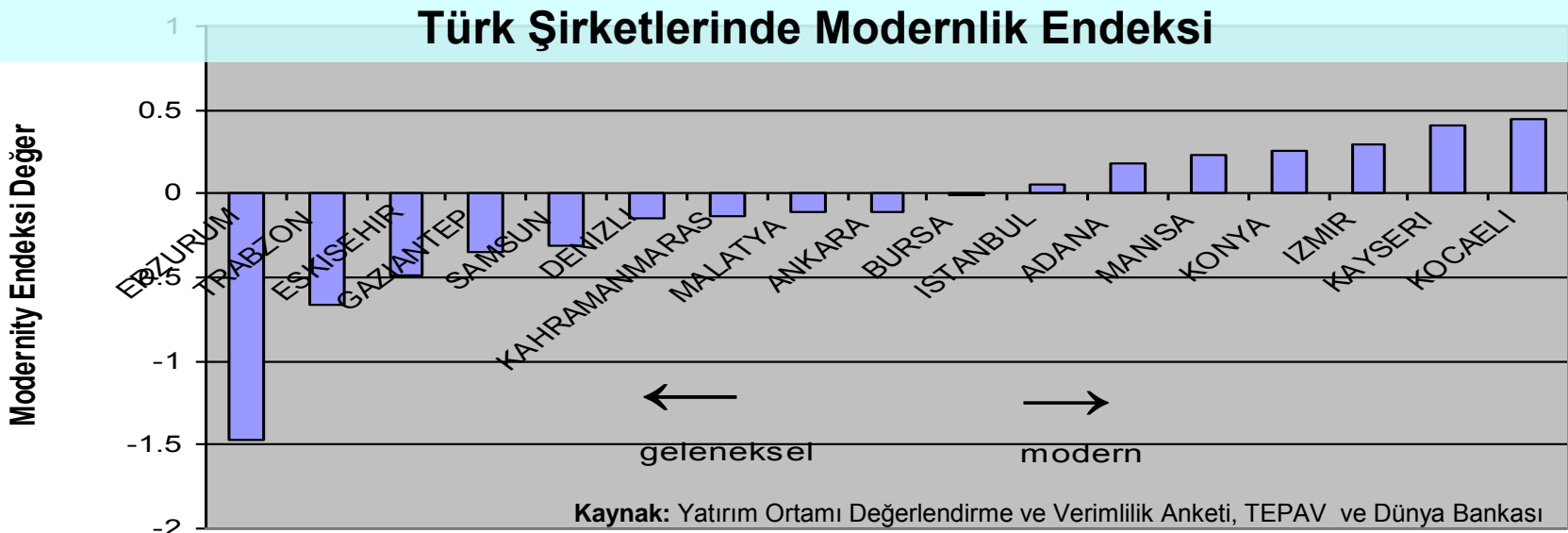
Kalite Belgeleri ve Sertifikasyon

Kalite kontrol Belgelerine göre Sektörel Dağılım

Şirketlerde Modernlik Düşük Seviyede

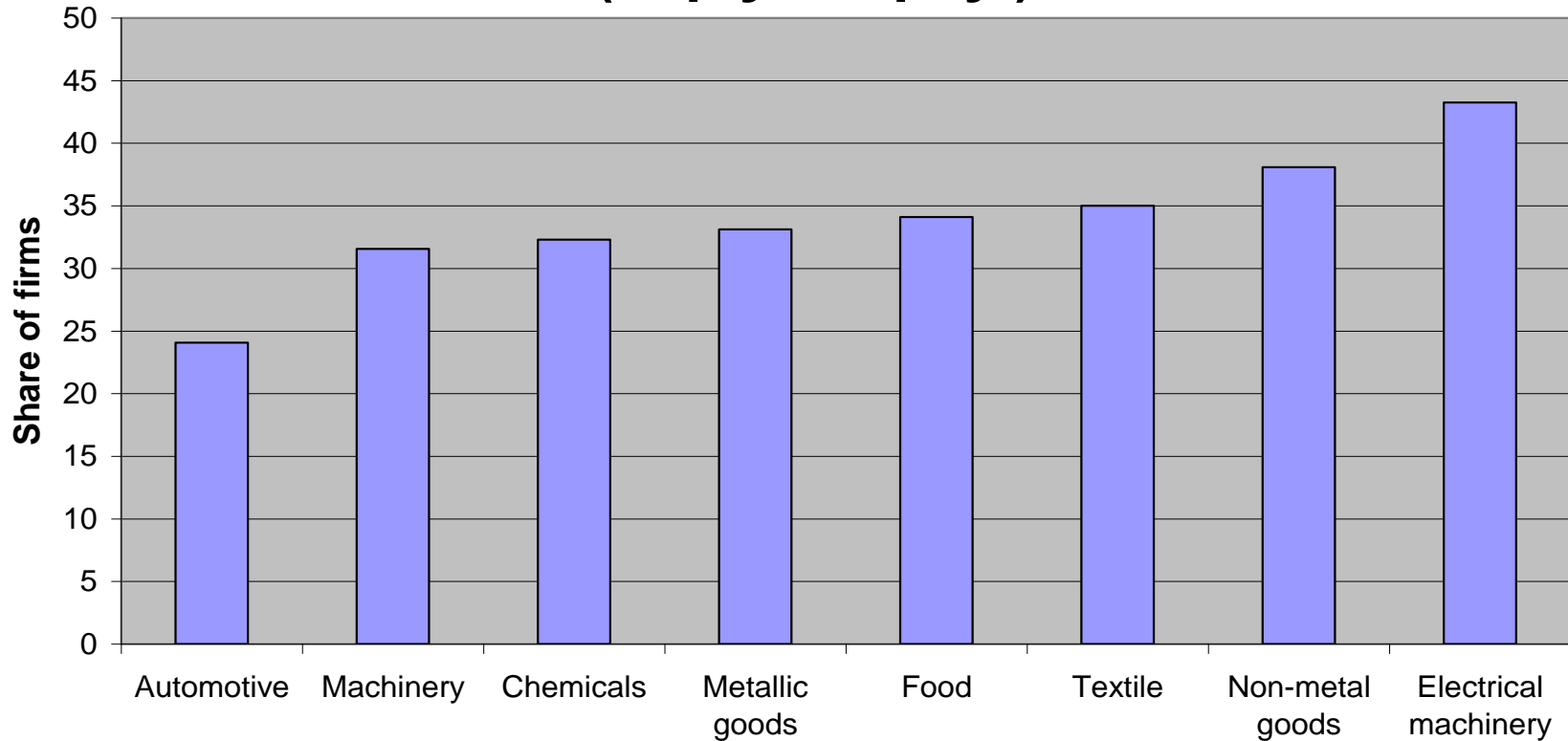
- Kurumsal yönetim
- Küresel ekonomiye entegrasyon (ihracat)
- Yenilikçilik (yeni ürün geliştirme)
- Finansmana erişim
- Kaliteli işgücü kullanımı

Kayıtdışı Önemli Boyutlarda

Sektörlere göre Kayıtdışı

(% piyasa payı)

Müzakere Süreci ve Şirketlerin Maliyet Yapısı

- Kuralların intibakı sürecinde sadece tarım alanında değil; şirketler kesiminde de maliyetler yükselecek
- Bu maliyet artışının ulusal alanda yaratacağı olumsuz etkiyi azaltmak (maliyetlerin üstlenilmesini kolaylaştıracak iletişim mekanizmaları) için iletişim mekanizmaları kurmak gerek
- Ulusal alandaki firmaların faaliyet biçimlerinde değişim
 - Brüksel'de faaliyet gösterecek bir yapılanma geliştirilmeli

AB standartlarına uyumun firmalara etkisi

- Standartlara uyum giriş üretim maliyetlerini arttırabilir.
- Bu konuda ilk çalışmalar sabit maliyetlerin firmaların **katma değerinin %5'ine** kadar çıkabileceğini göstermektedir. ¹
- Aynı şekilde uyum için yapılan %1'lik bir yatırımın firmaların daha fazla işçi ve sermaye kullanmasına sebep olarak değişken üretim maliyetlerini %0.15 civarında arttırabileceği gözükmiştir.
 - Bu miktarlar fazla gözükme de firma dinamiğine olumsuz etkisi olabilir ve uluslararası rekabetin yoğun olduğu sektörlerde ihracatta önemli rol oynayabilir.

AB sürecinin etkisi (tekstil- hazır giyim sektörleri)

- Sektörlerin Türkiye ekonomisi için önemi:
 - 1990'ların başından beri toplam ihracatın yaklaşık %40'ın sağlamaktadır.
 - Sektörler imalat sanayindeki istihdamın %35'ini yaratmaktadır.
- AB eksenindeki son gelişmeler
 - 2004'de AB tekstil pazarında Türkiye %17 payla lider, Çin %11'le ikinci durumdaydı.
 - 2005 başında kotalar kalktı (bu durum 2001'de DTÖ Doha zirvesinde belli olmuştu).
 - Çin 2005'in ilk 6 ayında %22'yle liderliğe yükseliyor, Türkiye ise %19 ile ikinciliğe düşüyor
 - Şu anda kotaların durumu hararetle tartışılıyor, ama bizim için hayati öneme sahip olmasına rağmen, biz bu sürecin doğrudan içinde değiliz

AB sürecinin etkisi (elektronik-TV sektörü)

- Elektronik sektörde yaşanmakta olan gelişmeler:
 - Türkiye'de tüplü renkli televizyon üretimi 2003 itibariyle 2,2 milyar USD hacime ulaştı
 - AB'de %50 pazar payı (bunun %80'i fason üretim, %20'si kendi markalarımızla)
 - AB pazarı şu anda anti-damping vergileri ile Uzakdoğu rekabetine karşı korunuyor:
 - Çin'e %44.6, Tayland'a %30, Malezya'ya %25, Kore'ye %15
 - Türkiye %0
 - AB 2007'de bu vergileri tekrar müzakereye açacak, ve 2008'de sıfırlanma ihtimali yüksek
- Fırsatlar ve tehditler:
 - Karar mekanizmalarının içinde olursak, süreci lehimize çevirebiliriz
 - AB TV pazarında tüplü TV'lerin payı düşerken, LCD ve plazma TV'lerin payı hızla yükseliyor. Türkiye stratejisini belirleyip, teknoloji atılımlarını gerçekleştirip 2008'e kadar bu segmentlerde kendisini rekabete hazırlayabilir.

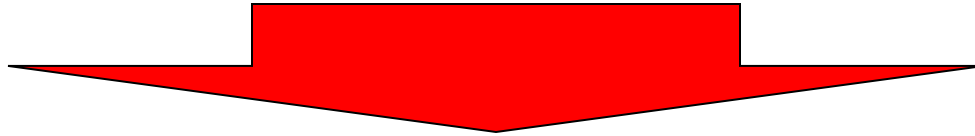
Yeni bir Anlayış: Tavla'dan Satranç'a

- Önümüzdeki süreç anlayış şekillerimizin kökten değişmesini gerektirmekte
 - Müzakere süreci çok uzun soluklu bir karar alma sürecidir
 - AB'deki karar alıcıların hepsi çok iyi satranç oyuncularıdır: bir çok hamle sonrasında hesaba katarak karar almaktadırlar
 - Türkiye'deki karar alıcılar ise çok iyi tavla oyuncularıdır: anlık şartlar ve günlük fırsatlar dahilinde karar almaktadırlar
- Rekabet gücümüzü arttırmak için geniş perspektifli stratejik kararların alınması ve uygulanması gerekmektedir
- Hem kamu hem özel sektördeki karar alıcıların çok iyi satranç oynamayı öğrenmeleri gerekiyor

Brüksel'de Daha Etkin Olmak

- Bilgi eksikliğini doldurmak ve hesapları yapabilmek önemli öncelik
- Diğer öncelik Brüksel'i bu konularda ikna edebilme kabiliyeti oluşturmak

- Ulusal alandan bağımsız olarak Brüksel ile ilişki kurma yolları belirlemek gerek
- Lobi çalışmaları önem kazanıyor
- Yabancılarla birlikte çalışmayı öğrenmek gerekiyor
- Ancak lobi çalışmaları kamu vicdanına zarar vermemeli

Yeni Düşünce ve Davranış Biçimi

- AB'deki counterpartlarla beraber çalışma gereği
 - Ulusal çıkarlar değil, sektörlerin hatta şirketlerin çıkarları ön plana çıkacak
 - Başka türlü marka olunabilir mi?
 - Örnek: Silk & Cashmere
- İntibak maliyetlerinin hesaplanması
 - Etki analizleri
- Yerel mekanizmaların güçlendirilmesi

Oda sistemi, sağlam bir mutabakat mekanizmasıdır

- Sancının süreci durdurmaması için sağlam bir mutabakat mekanizmasına ihtiyaç var
- Aksi takdirde, iç tartışma, Avrupa'nın içinden gelen muhalefeti gereksizleştirebilir
- Mutabakat mekanizması, yerel temsil kabiliyetine ve merkezi koordinasyon mekanizmasına sahip olmalı
- TOBB bu açıdan bir şans

Odaların bu süreçte rolü nedir? (1)

- Şu anki değil, on yıl sonraki dünya, AB ve Türkiye hakkında **farkındalık** yaratmak
- **Kamu-özel sektör politika diyalogunda** rol almak, özel kesimin çıkarlarını temsil etmek
- Şirketler kesiminin dönüşüm sürecindeki **hizmet ihtiyaçlarının saptanması** ile şirketler kesimine destek verecek mekanizmaların oluşturulması

Odaların bu süreçte rolü nedir? (2)

- Herşeyi Ankara'dan bekleme süreci bitti. Yerel girişimler yerel ekonomiye katkıda bulunmanın **mekanizmalarını kurmak** gerekiyor.
 - Bölgesel kalkınma ajansları
- Yerel önceliklerin oluşturduğu rekabet gücü gündemi belirlenmeli.
- Yerel önceliklere dayalı bir sanayi politikası çerçevesi oluşturulmalı. (sektörel ve bölgesel teşvikler denildiğinde başka neden bahsedilebilir ki?)

Ancak bunun için kapasite gerekir

- 2001 yılından beri yürüyen çalışmalar bu kapasiteyi inşa etmek içindir. Bir kaç örnek:
 - Eurochambers ile başlatılan Oda Geliştirme programı
 - Dünya Bankası-TEPAV işbirliğinde politika diyalogu kapasitesi çalışmaları
 - TEPAV-TOBB-ETÜ yerel kapasite inşa çalışmaları

Oda Geliştirme Programı (Eurochambers-TOBB)

■ Amaç:

- Odalarda kapasite arttırılması
- AB odaları ile sürdürülebilir bağlar kurulması (TR-AB odaları twinning)

■ Kapsam:

- Yerel kalkınma
- KOBİ/ Dışa açılma
- AB Mevzuatı
- Dış Ticaret Geliştirme
- Oda akreditasyonu (kalite bilinci yerleştirmek, iş dünyasındaki oda saygınlığını arttırmak)

TEPAV|EPRI'nin süreçteki rolü

- TOBB'a hükümetle politika diyalogu için araçlar sağlamak
 - Etki analizleri için bir ekonomik model oluşturulması (EcoMod ile birlikte.)
 - Rekabet Ortamı Değerlendirmesi (Rekabet Kurumu ve Dünya Bankası ile birlikte)
 - Yatırım Ortamı Değerlendirmesi (Dünya Bankası ile birlikte)
- Yerel paydaşların daha aktif rol üstlenmesini sağlamak
 - Yerel gazeteciler iletişim ağı
 - Yerel akademisyenler iletişim ağı
 - Yerel odaların politika tasarımı kabiliyetlerinin güçlendirilmesi

Merkeziyetçilikten adem-i merkeziyetçiliğe doğru gidiş süreci

- Özel sektörde, sektörel ve yerel düzeyde, değerlendirme ve politika oluşturma kapasitesinin geliştirilmesi
- Sürecin devamlılığı açısından iç mutabakat mekanizmaları oluşturulması, gerekirse geçici tazmin düzenlemeleri yapılması
- Bu amaçla gereken asgari müştereklerin belirlenmesi
- Sektörel ve yerel düzeyde, lobi faaliyetlerine hazır hale gelinmesi